

Vodič v cestnej osobnej a nákladnej doprave – vyjadrenie týkajúce sa vykonávania živnosti „Poskytovanie služby vedenia cudzieho motorového vozidla“, prípadne tejto činnosti v rámci živnosti „Poskytovanie služieb osobného charakteru“

Toto vyjadrenie spracovalo Ministerstvo dopravy a výstavby Slovenskej republiky v spolupráci s Národným inšpektorátom práce a Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky.

V súčasnosti mnoho vodičov vykonáva činnosť vodiča na „živnosť“. Je potrebné rozlíšiť, či ide o vodiča ako samostatne zárobkovo činnú osobu, ktorý je zároveň podnikateľom v cestnej doprave, čiže povolenie na výkon povolania prevádzkovateľa cestnej dopravy, resp. licencia Spoločenstva, je na jeho meno a on je zároveň dopravcom (samozrejme, môže mať vydané živnosti na iné predmety podnikania). Druhý prípad, ktorý sa často vyskytuje, je ten, že vodiči vykonávajú činnosť vodiča na živnosť, ktorej obsahom je vedenie cudzieho motorového vozidla, avšak pre iného dopravcu, čiže držiteľom licencie Spoločenstva, príp. povolenia na výkon povolania prevádzkovateľa cestnej dopravy, je iná osoba, príp. spoločnosť, nie uvedený vodič, a teda v tomto prípade vodič nie je dopravcom v cestnej doprave.

V tejto súvislosti je zároveň potrebné spresniť, kto je podnikateľom.

Podľa § 2 ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov podnikateľom podľa tohto zákona je:

- a) osoba zapísaná v obchodnom registri,
- b) osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia,
- c) **osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov** – tu patrí oblasť cestnej dopravy podľa zákona č. 56/2012 Z. z. o cestnej doprave v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 56/2012 Z. z.“),
- d) fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.

Požiadavky na organizáciu pracovného času v doprave sú upravené v zákone č. 462/2007 Z. z. o organizácii pracovného času v doprave a o zmene a doplnení zákona č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 309/2007 Z. z. v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 462/2007 Z. z.“). Podľa § 6 ods. 1 zákona č. 462/2007 Z. z. osoby vykonávajúce mobilné činnosti v cestnej doprave na účely tohto zákona sú:

- a) **mobilní zamestnanci** v cestnej doprave zamestnaní v dopravných podnikoch vykonávajúcich cestnú dopravu, na ktorú sa vzťahujú osobitné predpisy (nariadenie (ES) č. 561/2006, nariadenie Rady (EHS) č. 3821/85 v platnom znení, nariadenie (EÚ) č. 165/2014) alebo medzinárodná dohoda (Európska dohoda o práci osádok vozidiel v medzinárodnej cestnej doprave – AETR),
- b) **samostatne zárobkovo činní vodiči**.

Podľa § 7 ods. 1 zákona č. 462/2007 Z. z. **mobilní zamestnanci** v cestnej doprave na účely tohto zákona sú vodiči a ďalší členovia cestujúceho personálu, ktorí vykonávajú dopravné činnosti v cestnej doprave pre zamestnávateľa v **pracovnom pomere**.

Zákonom č. 462/2007 Z. z. bola transponovaná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/15/ES o organizácii pracovnej doby osôb vykonávajúcich mobilné činnosti v cestnej doprave (ďalej len „smernica 2002/15/ES“), kde sú okrem iného aj definície mobilného pracovníka a samostatne zárobkovo činného vodiča.

Na účely tejto smernice podľa čl. 3 písm. d) a e) sa rozumie:

- d) „**mobilný pracovník**“ je každý pracovník tvoriaci časť jazdného personálu, vrátane praktikantov a učňov, ktorý je v službe podniku vykonávajúceho osobnú alebo nákladnú dopravu v prenájme alebo za úhradu alebo na svoj vlastný účet;
- e) „**samostatne zárobkovo činný vodič**“ znamená každú osobu, ktorej hlavným zamestnaním (resp. činnosťou) je preprava osôb alebo tovaru po ceste pri prenájme alebo za úhradu v zmysle právnych predpisov Spoločenstva na základe licencie Spoločenstva alebo akéhokoľvek profesionálneho oprávnenia na vykonávanie vyššie uvedenej dopravy, ktorá má právo pracovať pre seba a ktorá nie je viazaná na zamestnávateľa pracovnou zmluvou alebo iným typom pracovného hierarchického vzťahu, ktorá môže voľne organizovať relevantné pracovné činnosti, ktorej príjem závisí priamo od vyprodukovaného zisku a ktorá môže slobodne, individuálne alebo prostredníctvom spolupráce s inými samostatne zárobkovo činnými vodičmi mať obchodné vzťahy s niekoľkými zákazníkmi.

Na účely tejto smernice tí vodiči, ktorí nespĺňajú tieto kritériá, podliehajú tým istým povinnostiam a výhodám vyplývajúcim z tých práv, ktoré platia pre mobilných pracovníkov podľa tejto smernice.

Z uvedeného vyplýva, že ak ide o vodiča ako samostatne zárobkovo činného vodiča, ktorý prevádzkuje cestnú dopravu prenájatými vozidlami, ide o prevádzkovateľa cestnej dopravy podľa zákona č. 56/2012 Z. z. Prevádzkovateľ cestnej dopravy môže vykonávať cestnú dopravu na základe povolenia na výkon povolania prevádzkovateľa cestnej dopravy a medzinárodnú dopravu na základe licencie Spoločenstva. Z uvedeného vyplýva, že **ak vodič je samostatne zárobkovo činný vodič** (čiže zároveň dopravca – prevádzkovateľ cestnej dopravy), povolenie na výkon povolania prevádzkovateľa cestnej dopravy a licencia Spoločenstva musí by na jeho meno.

V praxi sa však často vyskytujú prípady, kedy vodiči vykonávajú činnosť vodičov v osobnej a nákladnej cestnej doprave na základe živnosti s rôznou špecifikáciou predmetu podnikania s obsahom (rozsahom oprávnenia) zahrňujúcim vedenie cudzieho motorového vozidla. Uvedenú živnosť je možné použiť na činnosti spočívajúce v poskytovaní osobnej služby majúcej charakter obsluhy (vedenia) cudzieho motorového vozidla a nie na činnosť spočívajúcu v preprave osôb, zvierat, vecí alebo zásielok dopravcom na základe zmluvy o preprave podľa vypracovaného prepravného poriadku a tarify alebo podľa dohodnutej trasy.

V mnohých prípadoch sa takýmto spôsobom vodiči (zamestnanci) formálne zmenia na podnikateľov (samostatne zárobkovo činných vodičov), a to aj napriek skutočnosti, že nedošlo k naplneniu základných charakteristík podnikania.

Zároveň činnosť vodiča môže spĺňať znaky závislej práce podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“). Vodiči týmto spôsobom menia svoj pracovno-právny status na obchodný vzťah, napriek tomu, že tieto fyzické osoby (vodiči) vykonávajú tú istú prácu ako vodiči – zamestnanci.

Podľa § 1 ods. 2 Zákonníka práce závislá práca je práca vykonávaná vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre

zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom.

Zároveň je potrebné uviesť, že závislá práca môže byť vykonávaná výlučne:

- v pracovnom pomere,
- v obdobnom pracovnom vzťahu
- alebo výnimočne za podmienok ustanovených v Zákonníku práce aj v inom pracovnoprávnom vzťahu.

Závislá práca nemôže byť vykonávaná v zmluvnom občianskoprávnom vzťahu alebo v zmluvnom obchodnoprávnom vzťahu podľa osobitných predpisov.

V danom prípade môže ísť aj o porušovanie zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 82/2005 Z. z.“), ktorý definuje nelegálne zamestnávanie. Podľa § 2 ods. 2 písm. a) zákona č. 82/2005 Z. z. nelegálne zamestnávanie je zamestnávanie právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, ak využíva závislú prácu fyzickej osoby a nemá s ňou založený pracovnoprávny vzťah podľa osobitného predpisu (Zákonník práce).

Na základe uvedeného vodič v cestnej doprave môže byť ako:

- **mobilný zamestnanec** (mobilný pracovník) – musí byť podľa § 7 ods. 1 zákona č. 462/2007 Z. z. v pracovnom pomere ku zamestnávateľovi (dopravcovi), alebo
- **samostatne zárobkovo činný vodič**, avšak povolenie na výkon povolania prevádzkovateľa cestnej dopravy a licencia Spoločenstva musí by na jeho meno, čiže vodič je zároveň dopravcom v cestnej doprave.

V prípade, že ide o porušenie týchto povinností, hrozia sankcie tak vodičovi, ako aj dopravcovi, pre ktorého je vodič ako živnostník v obchodnom vzťahu.